

**UNIWERSYTET
WSB MERITO
CHORZÓW KATOWICE**

Chorzów, dnia 7 listopada 2024 r.

Dr hab. Piotr Mamet, prof. UWSB Merito w Poznaniu
Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu
Wydział Zamiejscowy w Chorzowie
ul. Sportowa 29
41-506 Chorzów
ORCID: 000-0002-8776-4163

Recenzja rozprawy doktorskiej
Pani magister Katarzyny Holewik
pod tytułem *The public service interpreter's role(s) in Poland: the expectations of serviced providers, minority language speakers and trainee interpreters*
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Łydy
Uniwersytet Śląski
Wydział Humanistyczny
Instytut Językoznawstwa

W powszechnym mniemaniu tłumacz to osoba znająca biegle język tekstu oryginalnego i tekstu docelowego oraz wykonująca w sposób mechaniczny proces przekładu. Rzeczywistość jest jednak bardziej złożona, o czym doskonale wiedzą tłumacze słowa mówionego i pisanego. Dobrze, że tej praktycznej wiedzy towarzyszy naukowa refleksja nad sytuacją tłumacza i jej uwarunkowaniami. Recenzowana rozprawa wpisuje się w ten nurt, a postawione w samym tylko tytule problemy każą przyjrzeć się pracy z dużym zainteresowaniem.

Przed oceną pracy doktorskiej należy odnotować, że stanowi ona kontynuację badań prowadzonych przez Panią magister Katarzynę Holewik, a dowodzących jej wiedzy i rozeznania w przedmiocie badań. Dowód stanowią takie publikacje jak:

1. Holewik, K. (2020) Peer Feedback and Reflective Practice in Public Service Interpreter Training. *Theory and Practice of Second Language Acquisition*, 6(2), 133-159 DOI: 10.31261/TAPSLA.7809
2. Łyda, A. and K. Holewik (2017) (red.) *Interdisciplinary encounters: Dimensions of interpreting studies*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Katowice 2017.
3. Holewik, K. (2017) PEACE in interpreter-mediated investigative interviews. Working together to achieve best evidence, W: Łyda, A., Holewik, K. (red.) *Interdisciplinary encounters: Dimensions of interpreting studies*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 78-103.
4. Holewik, K. (2012) Złożoność ról i kompetencja tłumacza środowiskowego w kontekście wybranych propozycji badawczych, W: Janikowski, P. (red.), *Tłumaczenie ustne – teoria, praktyka, dydaktyka*. Częstochowa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej, 43- 55.

Udział w projekcie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Mistrzowie dydaktyki”, członkostwo w grupie *European Network for Public Service Interpreting and Translation (ENSPIT)*, *Critical Link International*, *International Investigative Interviewing Research Group (IIIRG)* oraz praca naukowo dydaktyczna w Instytucie Językoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego dopełniają obrazu Pani mgr Katarzyny Holewik jako osoby kompetentnej do podjęcia tematyki zawartej w rozprawie doktorskiej.

Recenzowana rozprawa liczy 372 numerowane strony obejmujące: Podziękowania, Wstęp, pięć Rozdziałów, Konkluzję, Bibliografię, Wykazy: tabel, wykresów, akronimów, trzy Załączniki zawierające kwestionariusze użyte w badaniach, Streszczenie w języku angielskim i Streszczenie w języku polskim.

Dość obszerny Wstęp prezentuje stan badań nad rolą tłumacza w instytucjach publicznych. Dobry przegląd literatury wskazuje na różnice pomiędzy obszernością badań zagranicznych i relatywnie mniejszą obecnością tej tematyki w badaniach polskich. W ten sposób Autorka wskazuje na lukę w badaniach, którą jej rozprawa ma wypełnić. Następnie czytelnik może zapoznać się z charakterystyką badanych grup, których sposób funkcjonowania oraz oczekiwania są przedmiotem badań. W ten sposób zostaje przygotowany grunt pod prezentację nadrzędnego celu pracy, szczegółowo sformułowanych celów badawczych oraz zawartości pracy. Szkoda tylko, że zabrakło w tym miejscu kilku słów na temat ankiet użytych jako narzędzie badawcze. Niemniej jednak już we Wstępie dowiadujemy się, że praca może stanowić cenny przyczynek do badań nad rolą tłumacza wykonującego swoją pracę w sektorze

publicznym w Polsce. Dodajmy, że starannie przemyślana koncepcja badań obejmuje uczestników interakcji (instytucje, cudzoziemcy, tłumacze stażyści) a także najważniejsze aspekty tej interakcji. Uplasowano je w obrębie socjologii tłumaczenia i teorii ról społecznych. Ograniczenie badań do tłumaczy stażystów można, chociaż z pewną z pewną rezerwą, zaakceptować

Obszerny Rozdział 1 może zebrać głównie pochwały za obszernie omówienie uwarunkowań istniejących w układzie: instytucja-cudzoziemiec-tłumacz. Autorka dokonuje starannego przeglądu szeregu istotnych aspektów powyższej sytuacji. Uporządkowany wywód opiera się na znakomitej znajomości polskiej i zagranicznej literatury przedmiotu. Nawet bez wsparcia w postaci, przytoczonych w analitycznej części rozprawy, danych empirycznych Rozdział 1 pozwala dobrze zapoznać się z poruszaną w pracy tematyką.

Rozdział 2 omawia metodologię zastosowanej w badaniu. Jest ona starannie przemyślana, należycie skonstruowana oraz zaprezentowana. Badania objęły odpowiednie podmioty działające w analizowanej interakcji: instytucje publiczne [SP], cudzoziemcy [MLS] i młodzi tłumacze [TINT]. Zatrądzono się także o dotarcie do reprezentatywnej liczby uczestników w obrębie każdej z grup. Z dużym znanstwem przygotowano pytania zawarte w kwestionariuszach. Odnoszą się one do problemów, które powinny dać dobry i rzetelny obraz relacji pomiędzy cudzoziemcami, instytucjami i tłumaczami. Nie zmienia to faktu, że codzienna praktyka ma charakter rozwojowy i na pewno tworzy sytuacje, których w kwestionariuszach nie dało się przewidzieć.

Można bez zastrzeżeń zaakceptować kryteria doboru grupy TINT przedstawione na stronie 178 i następnych. Można także zrozumieć przedstawione na stronie 178 powody rezygnacji z poszerzenia tej grupy o tłumaczy posiadających doświadczenie zawodowe. Nie można jednak oprzeć się wrażeniu, że taka koncepcja znacząco ogranicza wyniki badań, gdyż nie uwzględnia tej dość istotnej grupy mogącej wnieść cenny wkład ilościowy i jakościowy do otrzymanych wyników.

Krótki Rozdział 3 wskazuje na staranną wiedzę Autorki na temat podmiotów biorących udział w przeprowadzonej analizie oraz stanowi cenne źródło wiedzy na temat podmiotów biorących udział w tłumaczeniu dla instytucji publicznych. Także ten

rozdział przywołuje wszakże sformułowaną powyżej refleksję na temat braku w badaniu grupy doświadczonych tłumaczy.

Rozdział 4 to omówienie wyników badań. Zaprezentowana w części teoretycznej wiedza pozwoliła Pani mgr Katarzynie Holewik należycie przygotować i przeprowadzić badania. Dzięki temu poprzez omówienie wyników badań ankietowych Doktorantka przedstawia szczegółowy obraz relacji i uwarunkowań w układzie: instytucja-cudzoziemiec-tłumacz. Przedstawione fakty są cenne i pouczające. Nie jest celem piszącego te słowa polemika czy też jakkolwiek dyskusja z prezentowanymi wynikami. Takowa powinna mieć miejsce w trakcie spodziewanej obrony pracy doktorskiej czy też innych formach naukowego dyskursu. W tym miejscu wystarczy stwierdzenie, że zastosowano odpowiednie metody i narzędzia badawcze uzyskując prawidłowo utrzymane i ważne w omawianym obszarze badawczym wyniki.

Rozdział 5 stanowi dopełnienie poprzedniego ujmując w sposób syntetyczny wyniki badań omówionych w Rozdziale 4.

Uwagi końcowe na stronach 329 do 331 są w równym stopniu prawidłowe co, może nadmiernie, skrótowe. Wydaje się, że w tej części pracy Autorka mogła pokusić się o sformułowanie rekomendacji. Fakt, że badanie obejmuje grupę określaną jako TINT [uwagi terminologiczne poniżej] kazałaby oczekiwać przynajmniej odniesień do praktyki dydaktycznej – tej, która Autorce jest dobrze znana i na którą ma pewien wpływ.

Paradoksalnie, praca związana z problematyką tłumaczeniową sama daje przykład problemów językowych związanych z tłumaczeniem. Angielski tytuł rozprawy zawiera termin *trainee interpreters* a jego polski odpowiednik oraz Streszczenie w języku polskim stosują termin *młodzi tłumacze*. Trudno mówić o ekwiwalencji leksykalnej, a żaden z użytych terminów nie oddaje charakterystyki owej badanej grupy. W punkcie 2.1 na stronie 180 dowiadujemy się, że chodzi o studentów studiów magisterskich na Uniwersytecie Śląskim, którzy ukończyli kurs *Public Service Interpreting*. Jest to rzeczywiście, interesujący sam w sobie, problem tłumaczeniowy.

Recenzowana rozprawa jest starannie opracowana pod względem formalnymi i edycyjnym, aczkolwiek da się zauważyć szereg niedociągnięć. Zdarzają się puste fragmenty stron związane z umieszczonymi na następnych stronach tabelami czy wykresami [strony 19/20, 59/60]. Także opis tabel czy wykresów nie zawsze jest doskonały. Na przykład opis wykresu na stronie 60 posiada przypis (Holewik). W ten sposób nie otrzymujemy informacji czy jest to odniesienie do publikacji Autorki czy też chodzi o własne opracowane innych źródeł. Można natomiast założyć, że wszystkie tabele i wykresy w części badawczej to dzieło Doktorantki. Niektóre przypisy pod omawianymi dokumentami powinny być zaopatrzone w numery stron w literaturze źródłowej – Figure 1 na stronie 15, Figure 13 na stronie 168. Brak pewności czy wykres 12 [Figure 12 na stronie 168] to opracowanie własne Autorki czy też jego pochodzenie jest inne. Należałoby też ujednolicić pisownię leksemu „figure”, który zaczyna się od wielkiej lub małej litery w pracy. Natomiast wprowadzenia do rozdziałów oraz uwagi podsumowujące każdy z nich to udany zabieg metatekstowy ułatwiający lekturę.

Brak uwag krytycznych co do poprawności językowej pracy. Natomiast rozprawa, sporządzona w języku angielskim, zawiera fragmenty w języku polskim. Są to cytaty z literatury przedmiotu, kwestionariusz dla INT oraz wypowiedzi ankietowanych. Te pierwsze powinny być przetłumaczone przez Autorkę z pozostawieniem oryginalnego tekstu, np. w przypisie dolnym. Wydaje się także, że ankietowani tłumacze nie powinni mieć problemów ze zrozumieniem pytań w języku angielskim i udzielaniem na nie odpowiedzi w tymże języku. Te drugie są omówione w pracy choć mogły zasługiwać na dodatkową kolumnę z wersją angielską. Praca Pani mgr Katarzyny Holewik, z uwagi na swą tematykę, jest skierowana do czytelnika polskiego. Dlatego też wspomniane powyżej uchybienia nie kwestionują jej wartości.

Rekomenduję rozprawę do publikacji zakładając, że wskazane w recenzji niedostatki i uwagi można rozwiązać w trakcie procesu wydawniczego. Można wówczas także rozważyć opublikowanie rozprawy w języku polskim.

Reasumując, Autorka recenzowanej rozprawy wykazała się zdolnością do zgromadzenia i uporządkowanego przedstawienia stosownej wiedzy teoretycznej. Ponadto, wykazała się umiejętnością do przygotowania, przeprowadzenia badań oraz

ich analizy i syntezy. Całość pracy stanowi cenny przyczynek do badań nad przekładem, szczególnie rolą tłumacza. Dostarcza także wiedzy cennej i nowej dla praktyków i badaczy przedmiotu.

W świetle powyższych stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani mgr Katarzyny Holewik **"The public service interpreter's role(s) in Poland: the expectations of service providers, minority language speakers and trainee interpreters"** napisana pod opieką naukową **prof. dr hab. Andrzeja Łydy** stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie naukowej językoznawstwo oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej a zatem spełnia warunki określone w art. 13. 1. ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. **Wnioskuje zatem o dopuszczenie Autorki rozprawy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

